

Litteraturoversigter

Bog anmeldelser

G. L. S. SHACKLE: *Keynesian Kaleidics*. Edinburgh: Edinburgh University Press, 1974, 92 pp. £ 1,75.

Den makroteoretiske debat har gennem de senere år været stærkere præget af Keynes end nogensinde før.

Fra monetarister til Cambridge-Ricardoskolen findes et helt spektrum af synspunkter karakteriseret ved forskellige, men veldefinerede holdninger til Keynes' teori. Det eneste, man faktisk har set mindre til, har været en gennemgang af Keynes egne synspunkter uden egentlig tolkning m.v. Man skulle tro, at noget sådant let kunne findes, for der findes mange økonomer, der er keynesianere – men næsten alle er det med et eller andet præfix.

Der findes imidlertid en mindre gruppe, der bl. a. omfatter G. L. S. Shackle, hvis tidligere bøger dog næppe har været synderlig meget læst, da de har været svære og navnlig for indforståede, f. eks. ved konsekvent og uden nærmere forklaring at anvende Keynes' egen terminologi. Hvis man skulle være interesseret i en let indføring i både Shackle's og Keynes' synspunkter, kan *Keynesian Kaleidics* anbefales.

Hovedsynspunktet er, at Keynes' forfatter-skab er et hele: modellen fra *A Treatise on Money* (TM) videreudvikles i *The General Theory* (GT) og klargøres i den ikke så kendte artikel i *Quarterly Journal of Econo-*

mics fra 1937; og det, der for Shackle binder det hele sammen, er begrebet usikkerhed, som Keynes opstillede i sin *Treatise on Probability*. (*A Treatise on Money*, 1–2, opr. udg. London 1930, er optrykt som vol. 5 og 6 i *Collected Writings of John Maynard Keynes*, London 1971. *The General Theory of Employment, Interest, and Money*, opr. udg. London 1936, optrykt som vol. 7 i CW, QJE-artiklen, »The General Theory of Employment«, optrykt i vol. 14, pp. 109–123 i *CW Treatise on Probability*, London 1921, optrykt som vol. 8 i CW).

Usikkerhed får betydning, når de økonomiske agenter på den ene side ved, at de skal træffe beslutninger med konsekvenser for fremtiden, men på den anden side ikke kender de betingelser, det skal foregå under. Man kan som et eksempel tænke sig, at producenterne mister modet og ikke længere i samme udstrækning som før tør indlade sig på aftaler om at få leveret produktionsfaktorer til en fast pris, fordi de nu føler sig mindre sikre på at kunne sælge egne, fremtidige produkter til lønnende priser. I stedet for at efterspørge reale, aktivitetsskabende aktiver kan de pågældende erhverve likvide fordringer – herunder penge.

Fra et partielt synspunkt hindrer dette, at der lides større tab, men på makroplan bliver konsekvensen uligevægt. I TM fører det til deflation og i GT til arbejdsløshed, men

Litteraturoversigter

Bog anmeldelser

G. L. S. SHACKLE: *Keynesian Kaleidics*. Edinburgh: Edinburgh University Press, 1974, 92 pp. £ 1,75.

Den makroteoretiske debat har gennem de senere år været stærkere præget af Keynes end nogensinde før.

Fra monetarister til Cambridge-Ricardoskolen findes et helt spektrum af synspunkter karakteriseret ved forskellige, men veldefinerede holdninger til Keynes' teori. Det eneste, man faktisk har set mindre til, har været en gennemgang af Keynes egne synspunkter uden egentlig tolkning m.v. Man skulle tro, at noget sådant let kunne findes, for der findes mange økonomer, der er keynesianere – men næsten alle er det med et eller andet præfix.

Der findes imidlertid en mindre gruppe, der bl. a. omfatter G. L. S. Shackle, hvis tidligere bøger dog næppe har været synderlig meget læst, da de har været svære og navnlig for indforståede, f. eks. ved konsekvent og uden nærmere forklaring at anvende Keynes' egen terminologi. Hvis man skulle være interesseret i en let indføring i både Shackle's og Keynes' synspunkter, kan *Keynesian Kaleidics* anbefales.

Hovedsynspunktet er, at Keynes' forfatter-skab er et hele: modellen fra *A Treatise on Money* (TM) videreudvikles i *The General Theory* (GT) og klargøres i den ikke så kendte artikel i *Quarterly Journal of Econo-*

mics fra 1937; og det, der for Shackle binder det hele sammen, er begrebet usikkerhed, som Keynes opstillede i sin *Treatise on Probability*. (*A Treatise on Money*, 1–2, opr. udg. London 1930, er optrykt som vol. 5 og 6 i *Collected Writings of John Maynard Keynes*, London 1971. *The General Theory of Employment, Interest, and Money*, opr. udg. London 1936, optrykt som vol. 7 i CW, QJE-artiklen, »The General Theory of Employment«, optrykt i vol. 14, pp. 109–123 i *CW Treatise on Probability*, London 1921, optrykt som vol. 8 i CW).

Usikkerhed får betydning, når de økonomiske agenter på den ene side ved, at de skal træffe beslutninger med konsekvenser for fremtiden, men på den anden side ikke kender de betingelser, det skal foregå under. Man kan som et eksempel tænke sig, at producenterne mister modet og ikke længere i samme udstrækning som før tør indlade sig på aftaler om at få leveret produktionsfaktorer til en fast pris, fordi de nu føler sig mindre sikre på at kunne sælge egne, fremtidige produkter til lønnende priser. I stedet for at efterspørge reale, aktivitetsskabende aktiver kan de pågældende erhverve likvide fordringer – herunder penge.

Fra et partielt synspunkt hindrer dette, at der lides større tab, men på makroplan bliver konsekvensen uligevægt. I TM fører det til deflation og i GT til arbejdsløshed, men

den bagved liggende forklaring er den samme: hoarding.

Shackle tager udgangspunkt i Keynes' såkaldte fundamentale ligning fra *TM*, hvor prisniveauet bestemmes som en funktion af den nominelle faktoraflønning pr. produceret enhed (omkostningssiden) og af forskellen mellem investeringsomkostninger og opsparing, igen pr. enhed. Det er for Keynes en afgørende pointe, at investeringerne måles ved deres omkostninger, der på marshallsk vis tænkes at inkludere normal driftsherreaflønning, fordi dette må være den forventede salgsværdi af de producerede, men ikke solgte goder. Keynes får i *TM* på denne måde mulighed for, at der selv ex-post kan være forskel mellem *I* og *S*, the windfall profits. Disse utilsigtede profitter kan blive positive eller negative, alt efter om det går producenterne bedre eller værre end ventet. Det er således her forventningerne, der rummes i investeringsstørrelsen, der bliver det dynamiske element.

Det er afgørende for Shackle at vise, hvordan Keynes i hele sit forfatterskab lægger en helt afgørende vægt på at vise betydningen af agents manglende viden om fremtiden. Man skal her frem til *QJE*-artiklen for at få den præcise forklaring på dette. Usikkerhed opfattes her som noget, det er umuligt at forsikre sig imod, dvs. et fænomen, der ikke kan reduceres til en art friktion eller omkostning. I en verden, hvor der hersker keynesk usikkerhed, kommer penge ind og adskiller investerings- og opsparingshandlingen.

Shackle udtrykker det (p. 28):

If we sought to condense Keynes's whole thesis concerning employment into a simple sentence, we might say that he ascribes the possibility of involuntary general unemploy-

ment to the existence of a liquid asset in a world of uncertainty.

Ved overgangen til *GT* sker to ting i Keynes' model, investeringer måles nu også ex-post på linje med opsparingen (Shackle nævner det ikke, men en begrundelse kan være, at Keynes på det tidspunkt, han skrev *GT*, arbejdede med målelige størrelser til brug i et nationalregnskab). The windfall profits forsvinder, men afgørende er stadig en tilpasningsproces mellem *I* og *S*. Det andet nye er efter Shackle's mening opstillingen af en investeringsfunktion, hvor Marginal Efficiency of Capital og renten determinerer *I* som gennem multiplikatorprocessen (som Keynes ikke selv har opdaget, men henter fra Kahn) bestemmer den samlede indkomst.

Shackle viser, hvordan den fundamentale usikkerhed er afgørende for både MEC og renten.

Bag MEC ligger de enkelte producenters subjektive opfattelse af, hvor meget der bør produceres i fremtiden, og Shackle gør meget ud af at vise, hvordan forventninger, der mere eller mindre begrundes sig i fortidige erfaringer, vil være et tilfældigt og upålideligt udgangspunkt for bedømmelsen af fremtiden.

Også renten er – ganske som i *TM* – bestemt på en noget uhåndgribelig måde: forventningerne til den fremtidige kurs fastlægger renten i dag. I denne forbindelse er det interessant, så stor vægt Shackle lægger på Keynes' afhængighed af Wicksell. I *TM* er det f.eks. bankernes adfærd på de finansielle markeder, der spiller den væsentlige rolle for bestemmelsen af renten, mens Keynes i *GT*, hvor investeringsomfanget forklares mere eksplicit, flytter den finansielle, spekulative adfærd over til publikum, mens

selve det psykologiske element i rentedannelsen fastholdes som værende et spil mellem agenter med forskellig opfattelse af det fremtidige kursniveau.

Jeg tror, at det er med rette, Shackle understreger ligheden mellem Keynes og Wicksell og påviser den teoretiske lighed mellem *TM* og *GT*, men måske er det værd at gøre opmærksom på, at bankerne i *GT* er frataget deres centrale rolle, således at rentedannelsen foregår ved publikums udbud og efterspørgsel af penge og obligationer. Der kan være to forklaringer af dette, hvor Shackle nøjes med at diskutere den første.

GT er ikke en afhandling om finansiell teori alene, så det er for Keynes der tilstrækkeligt at vise, at eksistensen af penge og fordringer kan skabe arbejdsløshed – og det kan gøres uden det komplekse apparat fra *TM*.

Den anden forklaring kan være, at Keynes i *GT* ikke alene – som i *TM* – lader renteforventningerne bestemme de forskellige efterspørgsler efter finansielle aktiver, men også lader selve renten optræde i pengeefterspørgslen som *alternativomkostning*, således at den moderne porteføljeteori på denne måde kan siges at være grundlagt, ikke i *TM*, men i likviditetspræferenceteorien.

I *TM* gælder kvantitetsteorien i ligevægt og anvendes derfor ved komparativt statiske ræsonnementer – det er alene indkomsten (transaktionerne) der bestemmer kassens størrelse. I modsætning hertil er likviditetspræferenceteorien en analyse af porteføljesammensætningen, altså en forklaring af, hvordan en formue allokeres optimalt *samtidig med*, at forventningerne fastlægger renten. Likviditetspræferenceteorien er derfor mere end en rentedannelsesteori, og selvfølgelig kunne man inddrage bankernes aktiver

og passiver i en formuesammensætningsmodel, men det ville blive meget komplicerende, da den simple alternativ-betragtning jo kun kan bruges i porteføljer med to aktiver og én (relativ) pris.

Det er måske i sig selv mindre væsentligt at gøre opmærksom på, at pengeefterspørgslen i *GT* bestemmes under en formuerestriktion i modsætning til i *TM*, men det nævnte kan opfattes som et eksempel på, at Shackle måske i nogen grad presser sit syn frem for at vise en teoretisk kontinuitet hos Keynes, der måske ikke altid er så klar.

Det kan også virke betænkeligt, når Shackle på det nærmeste reducerer *GT* til at være en repetition af den tidligere bog suppleret med en investeringsforklaring og en dertil hørende multiplikatorindkomstdannelse. Forbrugsfunktionen, som Shackle ikke omtaler, er f.eks. også ganske vigtig i denne sammenhæng.

På den anden side vil jeg bestemt fastholde, at Shackle's fremhævelse af usikkerhed er væsentlig ved at rette et afgørende stød mod de keynesianere, der er påvirket af generel ligevægtsteori. F.eks. må man være opmærksom på, at Shackle's teori rummer en afvisning af at gøre, som f.eks. Tobin har valgt, at approksimere usikkerhed med estimerbar risiko og anvende sandsynlighedsfordelinger eller nyttefunktioner på fremtidige, mulige hændelser. Den teoretiske konklusion af Shackle's bog er derfor i virkeligheden nok så pessimistisk: meget, der er skrevet siden 1936, må – hvis vi accepterer Shackle – anses for værende af tvivlsom værdi. Økonomi må forblive en primitiv videnskab i det omfang, den vil beskæftige sig med det, ingen ved noget om: fremtiden.

Peter Erling Nielsen
Økonomisk Institut, Københavns Universitet